

Гнезділова К. М.,
доктор педагогічних наук, професор,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького, Україна

ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS У МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Розвиток сучасного суспільства вимагає нових підходів до професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема це стосується й працівників освітньої галузі. Від фахівця вимагається володіння не лише вузько професійними навичками (Hard skills) , але й навичками (Soft skills). Вважається, що останні забезпечують: ефективність роботи у командах, налагоджування комунікацій, здатність приймати рішення у різних ситуаціях, вирішувати конфлікти та ін..

На теперішній час сформувалося декілька підходів щодо набуття фахівцями Soft skills. Перший підхід полягає у тому, що такі навички мають розвиватися у процесі здійснення фахівцем своєї професійної діяльності, зокрема на робочому місці, а також у процесі проходження тренінгів, курсів. За В. Шипіловим [4] у професійній діяльності відбувається процес формування і подальший розвиток Soft skills (соціально-психологічні навички, які будуть у нагоді будь-якому фахівцеві у різних життєвих чи професійних ситуаціях) і Hard skills (здійснення експертизи в галузі професійних питань). Проте обов'язковою складовою у розвитку цих навичок автор називає особистість (особистісні риси, установки і картина світу). Четвертим складником, який взаємопов'язує навички і особистість фахівця є його мотивація до розвитку.

Відмінності між Hard skills і Soft skills за такими характеристиками як основа, застосування як відповідь на певні дії, критичність, розвиток і результат більш детально подає у своїй праці А. Тютюнник [3, с. 125-126]. Як зазначає автор, Hard skills – це навички стійкі, доступні для огляду, легко вимірювані та піддаються розкладанню на ряд простих і кінцевих операцій в чітко

встановленій послідовності дій або «за шаблоном». Soft skills дозволяють бути успішним фахівцем незалежно від специфіки діяльності. Проте, на переконання автора, ступінь сформованості таких навичок складно відстежити, перевірити та наочно продемонструвати.

У зарубіжних працях наводяться різні трактування сутності Soft skills і подаються їх переліки (наприклад, комунікативні навички, критичне та структуроване мислення, навички розв'язання проблем, творчість, управління конфліктами, управління часом, культурна обізнаність та ін.). Так, у праці «The top 60 soft skills at work» Challa Ram Phani [6] наводить список найбільш популярних навичок, які за його твердженнями є особистими рисами, які є затребувані роботодавцями при відборі працівників.

Проте, як зазначає В. Schulz [7], всі Soft skills можна об'єднати у три групи: особистісні якості, міжособистісні навички та додаткові навички / знання. З огляду на великий список Soft skills, дослідник зауважує, що найважливішими слід все ж такі вважати навички спілкування.

В. Шипілов Soft-skills класифікує за чотирма напрямками: 1). базові комунікативні навички, які допомагають розвивати взаємини з людьми, підтримувати розмову, ефективно вести себе в критичних ситуаціях при спілкуванні з оточуючими; 2). навички self-менеджменту: допомагають ефективно контролювати свій стан, час, процеси; 3) навички ефективного мислення: управління розумовими процесами, які допомагають зробити життя і працю більш системними; 4). управлінські навички, які потрібні людині на етапі управління різноманітними процесами (зокрема, бізнес-процесами) [4].

Переходячи у площину професійної діяльності викладача вищої школи, А. Тютюнник [3, с.136] також поділяє їх на чотири групи: 1) особиста ефективність: вміння ставити та досягати поставлені цілі; управління часом; стресостійкість; почуття відповідальності; креативність; аналітичне мислення; проведення презентацій; 2) управлінські навички: вміння згуртувати групу; вміння сформувати команду; вміння сформувати систему комунікацій в команді; вміння мотивувати учасників команди; розвиток лідерських якостей;

формальне та неформальне керівництво; 3) комунікативні навички: вміння працювати в групі; вміння здійснювати ефективну комунікацію; міжособистісне спілкування; розв'язання конфліктних ситуацій; проведення переговорів; вміння переконувати; прийняття групових рішень; 4) стратегічні навички: стратегічне планування; прийняття стратегічних рішень; уміння працювати в умовах ризику; вміння делегувати повноваження.

З огляду на вище зазначене, можемо стверджувати, що змістова наповненість груп Soft-skills, запропонована А. Тютюнник дещо відрізняється від напрямів, поданих В. Шипіловим. Проте обидва автори єдині у тому, що: такі навички необхідно розвивати, постійно практикувати, застосовуючи у різних стандартних і нестандартних професійних ситуаціях, оскільки вони мають тенденцію до зворотного розвитку; навички Soft-skills доповнюють Hard skills і створюють нові можливості для професійного зростання фахівця.

Інший підхід до формування Soft skills полягає у тому, що цей процес повинен розпочинатися під час освітньо-професійної підготовки фахівця у закладах вищої освіти. Так, О. Дженджеро О. Воєділова [1, с. 25] зауважують, що з економічної точки зору формування необхідних навичок слід розпочинати з «університетської лави», і модернізацію вищої освіти автори праці вбачають в «оновленні освітнього середовища, яке уможливить інструктування сучасних затребуваних навичок Soft skills у професійну компетенцію викладачів вищої школи та інших зацікавлених осіб, зокрема студентів, молодих спеціалістів, абітурієнтів». У такому разі відповідальність за формування Soft skills покладається одразу на всіх суб'єктів освітнього процесу: від викладача залежить створення сприятливих психолого-педагогічних і організаційних умов, а від студентів – усвідомлення необхідності оволодіння м'якими навичками для успішного працевлаштування і подальшого кар'єрного зростання. В. Schulz [7], відповідаючи на запитання: «Що викладачі можуть зробити для підвищення м'яких навичок своїх студентів?», радить, насамперед, підвищувати обізнаність студентів щодо важливості набуття м'яких навичок та наслідки недоліків у цьому плані; заохочувати студентів до вдосконалення

своїх м'яких навичок, застосовуючи різноманітні методи (читати книги, відвідувати курси та приєднуватися до клубів чи товариств, щоб розширити свій кругозір, відвідувати майстрів риторики, або наукові товариства, які пропонують презентації та дискусії). Проте зауважимо, що автор акцентує увагу на формуванні таких Soft skills студентів як комунікативні навички.

На теперішній час у колі дослідників обговорюється нова парадигма, яка в іншому аспекті розглядає проблему набуття Soft skills майбутніми фахівцями, зокрема здобувачами бакалаврського рівня вищої освіти. У своїй праці «Rethinking Soft Skills and Student Employability: A New Paradigm for Undergraduate Education» [5] дослідники пропонують переосмислити сутність м'яких навичок та їх набуття студентами і обґрунтовують парадигму Cultural Capital Paradigm. За твердженнями авторів праці, у галузі вищої освіти підтримується неправильна думка про те, що набуття Soft skills студентами у процесі свого навчання забезпечить їм успішність працевлаштування, а також подальше кар'єрне зростання. Як й у роботі В. Schulz, дослідники акцентують свою увагу на навичках спілкування (комунікації).

Наведемо декілька положень, якими оперують автори парадигми: на противагу парадигмі м'яких навичок Cultural Capital Paradigm розглядає компетентність людини як складну, ґрунтовану на професійних нормах, важку для викладання та навчання та різну оцінку залежно від професії та ситуації; настав час зміни парадигми, і післяуніверситетські заклади повинні відхилити парадигму м'яких навичок для більш культурно обґрунтованої точки зору [5].

Нині серед вітчизняних дослідників також обговорюється проблема формування Soft skills у процесі освітньо-професійної підготовки майбутніх педагогів, зокрема й вихователів ЗДО. У стандарті вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (2019 р.) [2, с. 7-8] прописані загальні компетентності, які мають бути сформовані у майбутніх вихователів ЗДО. Серед них: здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного

демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні; здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність до міжособистісної взаємодії та ін.. З огляду на вище зазначене, виникає питання про створення психолого-педагогічних і організаційних умов для формування м'яких навичок у майбутніх вихователів у процесі їх освітньо-професійної підготовки.

Список використаних джерел

1. Дженджеро О.Л., Воєділова О.М. Шляхи оновлення освітнього середовища в закладах вищої освіти / О.Л. Дженджеро, О.М. Воєділова // Збірник матеріалів II міжнародної науково-практичної конференції «Конкурентоспроможність вищої освіти України в умовах інформаційного суспільства». – Чернігів : ЧНПУ ім. Т.Шевченка, 2019. – С. 25-27.
2. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти // Наказ МОН України № 1456 від 21.11.2019 р. – 20 с.
3. Тютюнник А. В. Використання хмарних технологій та soft skills в освітній діяльності студентів та викладачів / А. В. Тютюнник // Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. – 2015. – №. 1. – С. 134-143.
4. Шипилов В. Перечень навыков soft-skills и их развития. URL: https://www.cfin.ru/management/people/dev_val/soft-skills.shtml
5. Matthew T. Hora, Ross J. Benbow, Bailey B. Smolarek Re-thinking soft skills and student employability: A new paradigm for undergraduate education. // The Magazine of Higher Learning. – 2018. – 50.6. – PP.30-37.
6. Challa Ram Phani, S. S. J. The top 60 soft skills at work. Retrieved March 23, 2017. 2007.
7. Schulz B. The importance of soft skills: education beyond academic knowledge / B. Schulz // Journal of Language and Communication. – 2008. – June. – PP. 146-154.